

Príhovor 36. laureáta „Mierovej ceny zo Slovenska 2015“ za rok 2025 MUDr. Ivana Vuleva, PhD

Zdravie sveta ako podmienka trvalého mieru

Vážení predstavitelia združenia a Medzinárodného mierového výboru,

byť poctený vašou priazňou a poctený „Mierovou cenou zo Slovenska 2015“ za rok 2025, v čase plnohodnotnej vojny, ktorá tu v Európe nebola už vyše 80 rokov je niečo, čo vo mne vyvoláva na jednej strane veľkú pokoru a rešpekt, voči Vášmu rozhodnutiu a vo vzťahu k mojej práci, ale na druhej strane aj skľučujúce pocity a obavu vo vzťahu k budúcnosti a k ďalšiemu vývoju sveta, v ktorom žijeme.

Význam mieru pre zdravie a význam zdravia pre mier je absolútny a nedeliteľný, v tom najkonkrétnejšom obsahu je vlastne zdravie mierom a mier zdravím.

Mier a zdravie sú bezpochyby dva fundamentálne piliere ľudskej existencie a jeden bez druhého je neúplný: Kým mier vytvára podmienky pre fyzické aj psychické zdravie jednotlivcov a spoločností, tak zdravie ľudí – ľudstva je viac ako dôležitým predpokladom pre udržanie mieru a stability. V dejinách ľudstva sa opakovane ukázalo, že vojny, konflikty a násilie vedú k ničeniu nielen infraštruktúry, ale najmä k devastácii telesného a duševného zdravia miliónov ľudí. Naopak, spoločnosť, ktorá si cení zdravie, sa aj prirodzene snaží predchádzať konfliktom, pretože si uvedomuje, že mier je základným prostriedkom pre zachovanie celospoločenského zdravia.

Mier tak tvorí základný predpoklad zdravia, lebo sám vytvára žičlivé prostredie, v ktorom sa môže plne rozvíjať zdravotníctvo, veda a sociálne služby. Iba tam, kde vládne pokoj a mier, môžu totiž ľudia slobodne navštevovať lekárov a starať sa aj o prevenciu svojich ochorení. A naopak, vojny prinášajú zbedačenie, hladomory, epidémie, psychické traumy, zranenia a polytraumy – teda vojnovú medicínu.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) už desaťročia upozorňuje na to, že vojnové konflikty sú najväčšou hrozbou pre verejné zdravie. A nehovoríme len o fyzickom zdraví, ale stále viac si uvedomujeme, že pod povrchom sa skrývajú často ešte nebezpečnejšie a trvalo mutilizujúce psychické následky vojny. Psychické zdravie je totiž v mnohých ohľadoch ešte krehkejšie ako telesné. Ľudia žijúci v oblastiach postihnutých vojnovým konfliktom často trpia posttraumatickou stresovou poruchou, depresiami a úzkosťami.

Mier tak nie je možné definovať len ako politický stav, ale je to aj esenciálna zdravotná podmienka pre pokoj mysle a rovnováhu kvalitného života.

Môj osobný vzťah k otázkam zdravia a mieru, bol formovaný od útleho detstva prostredím v ktorom som vyrastal. Pochádzam z rodiny, kde nás bolo v najbližšom okruhu 12 lekárov a moja dcéra, ktorá dnes študuje medicínu druhým rokom, bude vykonávať toto poslanie vo štvrtej generácii... Zároveň mám ale, okrem otázok zdravia, aj veľmi konkrétny vzťah k otázkam mieru a vojny, keďže môj starý otec z otcovej strany študoval medicínu a po vypuknutí SNP sa ocitol ako zdravotník v partizánskej brigáde zahraničných študentov na Hornej Nitre. Mal tam strastiplný osud a dočkal sa konca vojny ako jeden z mála čo tieto ťažké boje z Hornonitrianskej partizánskej brigády prežili. Bol za to aj odmenený množstvom štátnych vyznamenaní, vrátane toho najvyššieho od legendárneho armádneho generála Ludvíka Svobodu. Keď skončil medicínu po vojne na Karlovej Univerzite, tak sa vrátil pracovať ako lekár na južné Slovensko. Zároveň moja mamička pochádza z Turca, kde som trávil každoročne letné prázdniny u starých rodičov vo Vrútkach a bežne som ako malý chlapec na prelome 70 a 80 rokov chodil s kamarátmi hľadať do hôr okolo Minčolu zákopy a hrdzavé relikvie z čias Druhej svetovej vojny. Rovnako aj v Malej Fatre totiž prebiehali veľmi kruté boje pri oslobodzovaní. Svoje som si o tej strašnej vojne so zatajeným dychom teda napočúval v detstve aj tam. **Tieto tragické a priame spomienky starých rodičov na vojnu a všetko okolo nej, vo mne formovali môj vzťah k mieru a zdraviu. Tak akosi prirodzene som sa potom v tomto duchu rozhodol pokračovať v poslaní otca a starého otca, šíriť zdravie ďalej po štúdiách medicíny a byť neochvejný v presvedčení žiť život v mieri.**

Po skončení Lekárskej fakulty Univerzity Komenského som v 1996 nastúpil ako čerstvý absolvent na Ústav kardiovaskulárnych chorôb, ktorý sa nachádzal v budove bývalej Evanjelickej nemocnice na bratislavskej Partizánskej ulici. Liečba kardiovaskulárnych ochorení, ktoré v tom čase doslova kosili 2/3 populácie (a veľa sa to nezmenilo ani doteraz, akurát že žijeme v priemere dlhšie), tak liečba kardiovaskulárnych ochorení ochorení prežívala revolučné zmeny, ktoré súviseli predovšetkým so zavádzaním počítačových technológií do medicínskej praxe. Najskôr to bolo do nových diagnostických a následne masívne aj do terapeutických, teda liečebných metód. Počítačom spracovávané zobrazovanie na báze ultrazvukového vlnenia, rontgenového žiarenia alebo napríklad magnetického poľa - tzv. computed imaging, prispeli k dramatickým zmenám vo všetkých oblastiach medicíny a v tej kardiovaskulárnej, to bolo hneď spojené aj s využitím v prelomovej liečbe. Vďaka týmto

počítačovým, pôvodne iba zobrazovacím metódam, sme zrazu prakticky online „videli“ už do tela pacienta a vedeli mu poskytnúť úplne nové a miniinvazívne možnosti liečby. Zrazu tu bola dostupná liečba takpovediac z ríše snov: bez porušenia integrity tela, bez krvných strát, s minimom komplikácií, s veľmi krátkou hospitalizáciou, ale hlavne aj to, že sme odrazu vedeli liečiť mnohé dovtedy neliečiteľné alebo iba veľmi zle a komplikovane liečiteľné ochorenia a to aj v najakútnejších štádiách. Nečudo, že mi takáto medicína učarovala a naplnila ma vierou ako sa z liečby srdcových ochorení, ktorou táto revolúcia začala, rozšíri v budúcnosti aj na ostatné cievne a hlavne mozgovocievne ochorenia, ktoré boli v tom čase riešené prevažne konzervatívne. Veď infarkt srdca a cievna mozgová príhoda sú dve suverénne vedúce príčiny úmrtia a invalidizácie populácie vo vyspelom svete. Dovtedajšia sieť poskytovania zdravotnej starostlivosti u nás, ktorá bola v 60 a 70 rokoch plánovaná a vytvorená koncepčne a premyslene, bola ale organizovaná pre podmienky medicíny pred 40 rokmi. Nebola schopná absorbovať porevolučné a technologické zmeny v našom zdravotníctve. Takže odhliadnúc od politizácie témy, skutočne jediným systémovým a koncepčným obdobím, ktoré potom v regulácii nášho novodobého štátneho zdravotníctva bolo, je tzv. Zajacova reforma zdravotníctva. Tá priniesla okrem iného aj absolútne pochopenie pre budovanie a vznik v tom čase v Čechách a vo vyspelom svete už bežných Kardiocentier, ktoré geograficky reflektovali nové možnosti liečby predovšetkým infarktu myokardu a ischemickej choroby srdca. Benefit z Kardiocentier bol v porovnaní s dovtedajšou organizáciou starostlivosti a spôsobom liečby priam dramatický. Na konci 20. storočia potom tieto Kardiocentrá u nás museli ešte pohltiť aj rozvoj miniinvazívnej liečby tzv. vaskulárnych, teda tiež dovtedy veľmi problematicky riešiteľných rôznych iných cievnych ochorení. No a keď sa od začiatku 21. storočia naplňala moja túžba a vízia venovať sa aj miniinvazívnej liečbe širokého spektra neurovaskulárnych ochorení, tak začínalo byť z roka na rok jasnejšie, že existujúce kardiocentrá nebudú schopné už absorbovať aj tento objem síce príbuznej, ale pre ne novej a inak náročnej medicíny. Neurovaskulárna medicína však ide ruka v ruku s kardiovaskulárnou medicínou. Veď drvivá väčšina mozgových príhod je spôsobená ochoreniami srdca a ciev. Pritom najčastejšími i najväčšími strašiakmi a komplikáciami akejkolvek liečby kardiologických ochorení, sú ischemické alebo krvácavé cievne mozgové príhody.

S odstupom času môžem povedať, že som mal v živote šťastie, že som si vybral dobre, že som stál pri zrode alebo zavádzal do praxe u nás prakticky všetky nové miniinvazívne, tzv. endovaskulárne liečebné postupy, ktoré sa

dnes široko uplatňujú v liečbe cievnych a mozgovocievnych ochorení. Bolo by to jedno priemerné, stredne veľké mesto na Slovensku, s populáciou okolo 15tis. obyvateľov, ktoré som doteraz odoperoval. Boli by to pacienti od novorodencov a detí, až po sto a viacročných. Operoval som, školil som sa a publikoval v mnohých krajinách. Neskôr, keď už som školil ja špecialistov z rôznych kútov sveta, bolo pre mňa a tím mojich najbližších spolupracovníkov mimoriadne ťažké sa zmieriť s tým, že pre túto vrcholovú medicínu, ktorá je zrazu tu, je na pulze dňa a treba ju tak naliehavo zaviesť na Slovensku do dennej praxe, už na našom starom pracovisku priestor a záujem o ňu nie je. O to viac, že bola v pláne dostavba a zväčšenie kapacít nemocnice. S tým bolo veľmi ťažké sa zmieriť. S celým tímom sme ostali stáť pred životným rozhodnutím: reflektovať na blízku zahraničnú ponuku ísť tento neurointervenčný program rozvíjať do Viedne, kde v tom čase ešte takýto tím pokope nemali alebo sa pokúsiť nájsť pochopenie pre zavádzanie tohto pokroku inde u nás a naďalej odovzdávať tu doma pacientom to najlepšie čo medicína vo svete poskytuje.

Vtedy sa práve ukázalo, ako je prepotrebné, obzvlášť ak štátny monopol zlyháva, mať možnosť ďalšej a to neštátnej voľby, ktorá je jednoznačne v prospech pacienta. Hoci nešlo o malú investíciu, schopnosť pochopiť vývoj a flexibilne naň reagovať, je v privátnych podmienkach so štátom neporovnateľná. **Akcionári Penty svojou investíciou do projektu, poskytnutím budovy Nemocnice Medissimo, jej následným prístrojovým dovybavením a s prísľubom možnosti (v prípade budúcej priestorovej potreby), využitia aj nových priestorov plánovenej nemocnice na Borochoch, dali nám a projektu veľkú zelenú.**

Vznik PRVÉHO neuro-kardiocentra na Slovensku sa tak stal REALITOU koncom roku 2017. To, že toto zariadenie nie je potrebné a štát sa postará o všetkých pacientov sa veľmi rýchlo ukázalo byť neudržateľným tvrdením a postupne sa nemocnica CINRE (Centrum intervenčnej neurorádiológie a endovaskulárnej liečby) pretransformovala do svojej jedinečnej podoby, kedy dnes po presťahovaní sa na Bory, zaberá 1/3 priestorov budovy novej nemocnice, má vyše 100 lôžok, medzinárodný tím špecialistov, 350 zamestancov a ročne odoperuje a odhospitalizuje viac ako 6000 pacientov. Nemocnica CINRE na Borochoch je tak dnes jediná nemocnica na Slovensku, kde sa komplexne a pod jednou strechou realizuje celá liečba kardiovaskulárnych aj neurovaskulárnych ochorení, vrátane neurochirurgickej aj kardiochirurgickej starostlivosti. Je to jediné neuro-kardiocentrum u nás a ročne vykonáva spolu najviac miniinvazívnych operačných zákrokov vôbec. Zároveň je to nemocnica,

ktorá v prevencii a liečbe ischemickej a krvácavej cievnej mozgovej príhody vykonáva aj najviac neurointervenčných operácií na Slovensku.

Nemocnica CINRE je dôkazom ako investície Penty do zdravotníctva zlepšujú slovenské zdravotníctvo. Okrem tímu s ktorým som CINRE začal budovať a dnes už všetkých zamestnancov centra, sú toho najlepším dôkazom predovšetkým tisíce odliečených pacientov a zachránených životov za 8 rokov našej existencie.

Motto CINRE je aj mojim osobným mottom je: „Neustály pokrok a inovácie, najvyššia medicínska kvalita“. O toto som sa snažil a snažím vo svojom profesijnom živote, či už najskôr ako lekár, neskôr primár, prednosta, hlavný odborník MZ a v ostatných rokoch ako riaditeľa CINRE, či najaktuálnejšie už ako generálny riaditeľ celej Nemocnice Bory. S touto najnovšou životnou výzvou sa vysporiadavam s cieľom naplňovať svoje motto ďalej. Bory ako celok, teda všeobecná nemocnica a neuro-kardiocentrum sú dnes najmodernejšia a najnovšia nemocnica na Slovensku, s dopytom pacientov ďaleko presahujúcim naše kapacity 350 lôžok, 16 supermoderných operačných sál a spolu s približne 1500 zamestnancami. Profilujeme sa ako nemocnica poskytujúca najmodernejšiu robotickú chirurgickú liečbu, v širokej palete operačných činností a vo všetkých hlavných chirurgických odboroch, ako sú neurochirurgia, ortopédia a traumatológia, brušná a všeobecná chirurgia, urológia, gynekológia, či kardiochirurgia. Sme tiež najväčšou a najžiadanejšou pôrodnicou na Slovensku a okrem toho tu nájdete prakticky všetko, čo dnes vrcholová medicína ešte poskytuje v jednodňovej, či ambulantnej starostlivosti - vrátane laboratórnych vyšetrení, rádiologického zobrazovania, nukleárnej medicíny, rádioterapie, alebo kvalitného dializačného pracoviska...

Vážené dámy a vážení páni,

zdravá spoločnosť je tvorená zdravými ľuďmi a iba zdraví ľudia môžu dlhodobo budovať stabilnú ekonomiku, vzdelávať sa, túžiť po a participovať na demokratických procesoch a tiež prispievať k celospoločenskému dobru. To všetko sú faktory, ktoré sú v prospech a podporujú mierové spolunažívanie. Ja pevne verím, že aj s týmto momentálnym prepojením, teda naplňaním môjho osobného poslania a poslania novej nemocnice, určite prispievame k zdraviu našej populácie a snád' svojou troškou aj k mieru.

Na záver mi dovoľte ešte raz poďakovať za priazeň a toto jedinečné ocenenie – poctu. Všetkých 35 predchádzajúcich laureátov od roku 2015 je vlastne odkazom našej doby o našom myslení a snaženiach v druhej a tretej dekáde 21. storočia, aby svet bol bližšie k odvekým ideálom pokrokovej časti ľudstva. Mám

na pamäti, že vo vašom združení pôsobili od 1993. roka viaceré osobnosti ľudskej spoločnosti a medicíny. Vaše združenie ich poctilo Zlatým biatcom, či už to boli zo Slovenska profesori Jaroslav Siman a Juraj Fabián, ako aj plejáda priekopníkov odbornosti, múdrosti a človečenskosti z viacerých odvetví ľudskej činnosti.

Dalajláma raz povedal, že: „Bez vnútorného mieru nie je možné dosiahnuť zdravie tela a mysle.“ Zo srdca vám prajem pre dosiahnutie zdravia tela a mysle, nielen ten vnútorný, ale aj vonkajší mier... a ďakujem za pozornosť.

Slávnosti na počesť skvelých osobností v Bratislave 4. decembra 2025